

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНО-НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ, БЕЗПЕКИ І ПРАВА НАПРН УКРАЇНИ»
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ФЕМІДА»
ЦЕНТР ПРАВОВОЇ ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРАВ І БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЦЕНТР З ПРАВ ЛЮДИНИ

ВІСІМНАДЦЯТИ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ

**Людина, закон і право
у державно-владній парадигмі**

*Матеріали
міжнародної наукової конференції
24 травня 2023 р.*

**Київ
Вид-во УДУ імені М. П. Драгоманова
2023**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНО-НАУКОВА УСТАНОВА “ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ,
БЕЗПЕКИ І ПРАВА НАПРН УКРАЇНИ”
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ФЕМІДА”
ЦЕНТР ПРАВОВОЇ ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРАВ І БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЦЕНТР З ПРАВ ЛЮДИНИ

ВІСІМНАДЦЯТІ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ

Людина, закон і право у державно-владній парадигмі

Матеріали міжнародної наукової конференції

24 травня 2023 року

КИЇВ

Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова

2023

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко**, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор УДУ імені Михайла Драгоманова (*співголова Редакційної колегії*);
- Р. Г. Драпушко**, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, проректор з науково-педагогічної роботи (адміністративно-господарська діяльність) УДУ імені Михайла Драгоманова;
- О. В. Скрипнюк**, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України (*співголова Редакційної колегії*);
- В. Г. Пилипчук**, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, академік АН ВШ України, професор кафедри теорії та історії держави і права УДУ імені Михайла Драгоманова, директор Державно-наукової установи “Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України” (*співголова Редакційної колегії*);
- О. В. Бучма**, кандидат філософських наук, доцент, вчений секретар щорічної міжнародної наукової конференції “Юридичні читання”, член правління ГО “Феміда”, старший науковий співробітник Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України (*вчений секретар*);
- Б. І. Андрусиниш**, доктор історичних наук, професор, академік Української академії політичних наук, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова, керівник Навчально-наукового центру прав і безпеки людини в інформаційному суспільстві;
- О. В. Бабкіна**, доктор політичних наук, професор, академік Української академії політичних наук, завідувач кафедри політичних наук Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- П. В. Горінов**, кандидат філософських наук, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін УДУ імені Михайла Драгоманова, директор Навчально-наукового інституту права та політології;
- Н. О. Деркачова**, старший викладач кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін, заступник директора по роботі зі студентами Навчально-наукового інституту права та політології Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- А. А. Карнаух**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук, заступник директора з наукової роботи та міжнародного співробітництва Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- О. В. Макарова**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, заступник директора з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Н. М. Оніщенко**, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заступник директора з наукової роботи Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;
- Н. М. Пархоменко**, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;
- В. Ю. Стеценко**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова;
- О. В. Токарчук**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова, керівник Інформаційно-просвітницького центру з прав людини УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Г. М. Торбін**, доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри математичного аналізу та диференціальних рівнянь, проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Ю. С. Шемшученко**, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, академік НАПрН України, радник при дирекції Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України;
- С. І. Шитий**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права, модератор сайту Навчально-наукового інституту права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова.

Ч 75 ВІСІМНАДЦЯТИ ЮРИДИЧНІ ЧИТАННЯ. Людина, закон і право у державно-владній парадигмі: матеріали міжнародної наукової конференції, 24 травня 2023 року / за заг. ред. доц. П. В. Горінова. – Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – 122 с.

У збірнику вміщені матеріали, в яких розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень викладачів, докторантів, аспірантів, студентів закладів освіти та наукових установ України та зарубіжжя, які працюють у галузі юридичних, політичних наук тощо.

Електронна адреса: www.udu.edu.ua

УДК 341.24:005.745[(4-6ЄС)+(477)]

© Редакційна колегія, 2023
© Автори статей, 2023
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

**ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РФ
ЗА ГЕНОЦИДНУ ВІЙНУ ПРОТИ УКРАЇНИ І ПОРУШЕННЯ
МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ**

Наразі, з 24 лютого 2022 року, Україна перебуває в стані повномасштабної війни з російською федерацією. Гібридна війна розпочалась ще раніше, з 2014 року. Конфлікт такого масштабу виявив величезні геополітичні ризики, перед якими опинився світ: силове перекроювання міжнародно визнаних кордонів, протистояння демократичних та авторитарних режимів, слабкість міжнародних інститутів, таких як ООН, Червоний хрест, МАГАТЕ. Наприклад, в ООН в квітні головувала росія, і намагалася просувати свої інтереси. До того ж, росія при кожній нагоді користується в ООН правом вето, що значно ускладнює прийняття резолюцій з приводу її збройної агресії проти України. Червоний хрест і МАГАТЕ обмежуються роллю спостерігачів (наприклад, ситуація із Запорізькою АЕС, або знищення українських військовополонених в Оленівці). Російська федерація неодноразово порушувала закони і звичаї війни, зухвало і серйозно зруйнувавши міжнародний правопорядок, і має понести за це покарання.

Для України є дуже важливим організувати належний процес притягнення російської федерації до відповідальності за свої дії на території України згідно норм міжнародного гуманітарного права, подібно до того, як був організований Нюрберзький процес для нацистської Германії. Такий процес має бути міжнародним, для того, щоб інші авторитарні агресивні режими зрозуміли неминучість покарання за свою агресію і злочини проти людства. Зазначене потребує консолідованої підтримки багатьох держав, зусиль не лише юристів-практиків в галузі міжнародного права, а і наукової спільноти в аспекті здійснення в подальшому наукових досліджень із зазначеної проблематики.

В той же час, так як Україна не ратифікувала Римський статут Міжнародного кримінального суду (МКС) (англ. Rome Statute of the International Criminal Court, далі – Римський статут), відповідні фахівці шукають можливі варіанти вирішення такої ситуації, про що свідчать численні дискусії [1,2]

Дискусії ведуться, на думку Смирнова М. І., [2], навколо таких концептуальних питань:

– які переваги і недоліки, а також які правові наслідки матиме для України ратифікація Римського статуту;

– як ратифікація Римського статуту може вплинути на можливості притягнення до відповідальності країни-агресора за допомогою такої міжнародної судової інституції, як МКС;

– як Україна та МКС повинні розслідувати злочини, скоєні під час повномасштабного військового вторгнення країни-агресора; який порядок взаємодії МКС з національними судовими органами у питаннях судового розгляду та виконання рішень МКС [1].

Є багато інших питань, які теж потребують дослідження але всі вони є похідними від вирішення концептуальних питань.

МКС був створений та діє на основі багатостороннього міжнародного договору – Римського статуту. Ратифікуючи Римський статут, держава бере на себе зобов'язання та визнає юрисдикцію МКС щодо злочинів, що входять у його предметну юрисдикцію. Відповідно до Римського статуту МКС має юрисдикцію стосовно злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії (ст. 5-8 Римського статуту) [3].

Смирнов зазначає, що в основі діяльності МКС лежить принцип компліментарності (доповнюваності), як особливий порядок взаємовідносин національної та міжнародної юрисдикцій, та принцип індивідуальної кримінальної відповідальності. Цей принцип означає, що МКС має право притягнути до відповідальності лише посадових осіб країни-агресора, які віддавали злочинні накази. При цьому службове становище та відповідні імунітети суб'єкта не обмежують персональну юрисдикцію МКС. На думку Смирнова, саме тому, що юрисдикція МКС заснована на принципі компліментарності, виникли питання щодо сумісності положень Римського статуту з нормами Конституції України. Отже, однією із причин нератифікації Римського статуту Україною є комплементарний характер юрисдикції МКС.

Але сьогодні слід врахувати, що в червні 2016 року стаття 124 Конституції України була викладена в новій редакції, яка передбачає, що Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом. [7] Хоча російська федерація не є учасницею Римського статуту, оскільки відкликала свій підпис у 2016 р. після того як МКС постановив, що діяльність росії в Криму є “тривалою окупацією”. Міжнародний кримінальний суд має суб'єктну і територіальну юрисдикцію, тобто поширює свою дію на злочини, вчинені на території або громадян держави учасниці, а також на злочини, вчинені на території або громадянами держави, яка подала *ad hoc* декларацію про визнання юрисдикції МКС відповідно до ст. 12 (3), що відповідає ситуації в Україні [8].

Отже, попри спробу уникнення від механізму притягнення до відповідальності росії, дії її громадян все ж підпадають під юрисдикцію МКС.

Слід зазначити, що у березні 2022 року Міністр закордонних справ України, Дмитро Кулеба, разом із провідними національними та міжнародними експертами з міжнародного права, погодив підписання декларації про створення спеціального кримінального трибуналу для притягнення до відповідальності осіб, винних у злочині агресії проти України [1].

На сьогодні відомо, що вже 42 держави звернулися до Міжнародного кримінального суду з приводу злочинів російських військ і на території України, а 13 держав почали розслідування злочинів росії проти України [4].

ПАРЄ ухвалила дві резолюції: “Наслідки агресії РФ: роль і реакція Ради Європи” та про притягнення до відповідальності винних у міжнародних злочинах, скоєних під час агресії РФ [1].

17 березня 2023 року судді Міжнародного кримінального суду (МКС) видали ордери на арешт президента росії володимира путіна та російської дитячої омбудсменки марії львової-бєлової. Їх підозрюють у воєнних злочинах у вигляді незаконних депортації та переміщення населення, зокрема дітей, з тимчасово окупованої території України, щонайменше з 24 лютого 2022 року [5]. За словами Жосєпа Боррєля, високого представника ЄС, “Рішення МКС видати ордер на арешт володимира путіна за воєнний злочин у незаконній депортації та переміщення дітей з України до росії є початком процесу його притягнення до відповідальності” [5].

На мою думку, показовим є нещодавнє голосування щодо резолюції про співпрацю ООН та Ради Європи, яке відбулось 26 квітня 2023 року, про що сповістив С. Кисилиця [6]. Цю резолюцію підтримали 122 країни. Я вважаю, що дуже важливою є підтримка цього документу Китаєм (раніше він голосував проти подібних резолюцій, в кращому випадку утримувався). Документ схвалили також Казахстан, Бразилія, Вірменія та Індія. Проти висловилися КНДР, Сирія, Нікарагуа, Білорусь та росія. Утрималися від голосування 18 країн. У резолюції є пункт, в якому йдеться про “безпрецедентні виклики, які сьогодні стоять перед Європою після агресії російської федерації проти України, а до цього проти Грузії”. Також є заклик “відшкодувати збитки, завдані жертвам, та притягнути до відповідальності всіх тих, хто винний у порушенні норм міжнародного права”.

А 28 квітня комітет ООН із ліквідації расової дискримінації висунув заяву щодо серйозних порушень прав людини в Україні з боку російських збройних сил і приватних військових компаній, зокрема, “вагнерівцями”. Мова йде чисельні позасудові страти, тортури, насильницькі зникнення і т.д.

Прес-служба Офісу генерального прокурора України повідомила про те, що станом на квітень правоохоронцями зареєстровано близько 80 тисяч випадків потенційних воєнних злочинів, скоєних російськими військовими від початку повномасштабного вторгнення.

Отже, у висновку можна сказати, що незважаючи на складнощі, робота над процесом по притягненню рф до відповідальності розпочата. Крім того, багато країн працюють над створенням міжнародного трибуналу над російськими злочинцями. Я вважаю, що порушники норм міжнародного права все ж будуть притягнуті до відповіді.

Література:

1. Руснак Ю. І., Приполова Л. І., Риндич Д. С. Спеціальний механізм для України по притягненню до відповідальності російської федерації за наслідки збройної агресії, *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8. 2022. С. 80-83 [Електронний ресурс]. URL : http://lsej.org.ua/8_2022/16.pdf
2. Смирнов М. І. Концептуальні питання ратифікації римського статуту міжнародного кримінального суду та співробітництва України з міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2023. С. 542-546. URL : http://lsej.org.ua/1_2023/125.pdf
3. Електронний ресурс. URL : https://web.archive.org/web/20110118070450/http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10&chapter=18&lang=en
4. Малюська Д. Через війну в Україні 42 країни звернулися до Гааги: міжнародне розслідування почалось [Електронний ресурс]. URL : <https://armyinform.com.ua/2022/04/11/cherez-vijnu-v-ukrayini-42-krayiny-zvernulysya-do-gaagy-mizhnarodne-rozsliduvannya-pochalos/>
5. URL : <https://www.dw.com/uk/zahid-vitae-risenna-mks-pro-order-na-arest-putina/a-65030356>
6. URL : <https://twitter.com/SergiyKyslytsya/status/1651336381577191424>
7. Закон України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” від 02.06.2016р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>
8. Нуріджанян Г. С. Міжнародний кримінальний суд : юрисдикція, типи міжнародних злочинів та механізми відповідальності за злочини, які вчиняються в Україні. URL : Ukrainian Bar Association. webinar 15/06/2022 <https://www.youtube.com/watch?v=m-sTx6m8nZA>

Стан М. Р.

АНАЛІЗ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУПНІСТЬ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Конституція України передбачає, що: “Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави” [2]. 16.12.2009 Україна ратифікувала міжнародну Конвенцію про права осіб з інвалідністю (Конвенція), за якою наша держава зобов’язується “забезпечувати й заохочувати повну реалізацію всіх прав людини й основоположних свобод